

TLUMOČENÍ A JAK NA TO

aneb

Chcete, aby vám rozuměli
posluchači
(a spolu s nimi i tlumočníci)?

TLUMOČENÍ A JAK NA TO

aneb

Chcete, aby vám rozuměli posluchači
(a spolu s nimi i tlumočníci)?

V roce 2006 vydala Jednota tlumočnicků a překladatelů jako přílohu časopisu
ToP(tlumočení překlad) č. 2006/82.

© JTP – Jednota tlumočnicků a překladatelů, Praha 2006
ISBN 80-86711-98-6

TLUMOČENÍ A JAK NA TO

aneb

**Chcete, aby vám rozuměli
posluchači
(a spolu s nimi i tlumočníci)?**

Obsah:	str.
Co je a co není tlumočení	6
Co potřebujete tlumočit?	7
Jak poznáte kvalifikovaného tlumočnicka?	8
Druhy tlumočení	9
Strategické spojenectví	11
Technika projevu na konferenci	12
Aby vám tlumočnick rozuměl	15
Spolupráce s tlumočnicky	16
Několik přátelských rad	17
Soudní tlumočení	18
Tlumočení do znakového jazyka	20

V roce 2004 vydala Jednota tlumočnicků a překladatelů příručku určenou zadavatelům překladů nazvanou *Překlady a jak na to*. Připravovali jsme ji ve spolupráci s profesní organizací našich britských kolegů *Institute of Translating and Interpreting* (ITI). K dnešku vyšly v rámci téhož projektu i verze anglická (UK), americká (USA), francouzská a německá. Další se připravují. České vydání mělo náklad 10 000 výtisků. Je již beznadějně rozebráno. Můžete je však najít na našich webových stránkách **www.JTPunion.org** (rubrika Články a zajímavosti), kde jsou ke stažení i ostatní jazykové mutace.

Kolega Jaromír Pošta připravil před časem prezentaci určenou současným i budoucím zadavatelům tlumočení, hlavně pak mluvčím, kteří bývají tlumočení, nebo se připravují na funkce, v nichž tlumočení budou. Myšlenky v ní vyjádřené nás inspirovaly k sepsání této příručky, určené též vám, kteří služby tlumočnicků zprostředkováváte a hlavně vám, kteří hodláte prostřednictvím tlumočení sdělit posluchačům jiných jazykových oblastí výsledky vlastní práce, svá stanoviska, názory a návrhy.

Pracovní pohoda tlumočnicků a jejich znalost projednávané tematiky i příslušné terminologie je v zájmu obou stran. Hlavně však v zájmu vašem, pokud chcete, aby byl obsah vašeho sdělení správně a kvalitně přetlumočen. Budiž vám k tomu tato brožurka užitečnou pomůckou.

Redakce

Co je a co není tlumočení

Tlumočení je zprostředkování mluvené komunikace mezi lidmi hovořícími různými jazyky.

Tlumočení není překladem slovo od slova, ale převedením smyslu neboli obsahu sdělení.

Rozdíl mezi překladem a tlumočením spočívá hlavně v tom, že překladatel překládá psaný text, tlumočnický tlumočí mluvený projev.

CO POTŘEBUJETE TLUMOČIT?

Než si objednáte tlumočnicka, musíte si říci, k čemu ho potřebujete.

Chcete se **oženit** s bohatou Brazilkou?

Přijede k vám do podniku zahraniční **školitel**?

Pořádáte světové **symposium** restaurátorů starých zbraní?

Organizujete mezinárodní konferenci specializované **agentury OSN**?

Pozvali jste na firemní večírek dva **neslyšící** hosty?

Jedete navštívit zahraničního odběratele?

Nechce se vám na **nákup suvenýrů** se zahraničním partnerem?

Ve všech těchto případech potřebujete tlumočnicka. Ale pokaždé to bude někdo jiný. Pokud si nejste jisti, jaký typ tlumočení potřebujete, poraďte se třeba s námi na e-mailové adrese **JTP@JTPunion.org**.

Pokud jde o úřední úkon, svatbu, řidičskou zkoušku, výpověď svědka, potřebujete „**soudního tlumočnicka**“ (viz text *Komory soudních tlumočnicků ČR* na str. 18).

Pokud organizujete konferenci o více než dvou jazycích, potřebujete **tým „konferenčních tlumočnicků“** a **kabinovou techniku** (viz kapitola *Konferenční tlumočení* na str. 9).

Pokud potřebujete komunikovat s neslyšícím, potřebujete tlumočnicka do **znakového jazyka** (viz text *České komory tlumočnicků znakového jazyka* na str. 20).

Pokud jste si naplánovali půldenní jednání v úzkém kruhu, bude vám stačit **jeden** konsektivní tlumočnick (viz *Druhy tlumočení* na str. 9).

Plánujete-li však týdenní školení o účetnictví, potřebujete tlumočnicka **dva**. Na nákupy se zahraničním hostem stačí poslat studenta, který v rámci praxe zajišťuje **doprovodné** tlumočení anebo služby hostesek. Ovšem na nákupy s předsedou vlády by měl jít tlumočnick prověřený z hlediska bezpečnostních rizik.

Zvolit správného tlumočnicka je základem úspěchu.

Nestyďte se nechat si poradit.

JAK POZNÁTE KVALIFIKOVANÉHO TLUMOČNÍKA?

Pokud nejste sám dobrý a kvalifikovaný tlumočnick, tak asi těžko.

Kvalifikací není:

1. že žije 5 let s Angličankou,
2. že byla au-pair v Itálii,
3. že má dobrý přízvuk,
4. že už tlumočí 20 let,
5. že nosí značkové oblečení,
6. že je nejlacinější.

Od partnera-cizince člověk většinou pochytí slušný přízvuk, hovorové obraty a moudra své tchýně. Stačí to?

Jsou jistě tací, kteří využijí dlouhodobý pobyt v zahraničí, aby si skutečně rozšířili přehled o dějinách, kultuře, literatuře atd. hostitelské země, aby si prohloubili znalost gramatiky, sledovali tisk, naučili se komunikovat na abstraktní úrovni. U jiných zas třeba zjistíte, že jedině, co se během let v Americe naučili pořádně, je jízda na in-linech.

Dobrá znalost cizího jazyka je nutná, ale nestačí. Tlumočnick musí navíc ovládat tlumočnické dovednosti, aby dokázal slyšený projev vstřebat, zapamatovat si jej, vyhodnotit, převést do druhého jazyka, naformulovat a pak jej srozumitelně podat.

Zajímejte se o to, jaké má váš tlumočnick odborné vzdělání, zda studoval tlumočnictví a kde, v jakém oboru má praxi, zda je členem profesních organizací a jakých, zda má úspěšně vykonané zkoušky pro tlumočnický institucí EU atd.

Žádná z těchto kvalifikací sama o sobě dobrou kvalitu nezaručí, ale přece jen snižuje riziko.

Albert Einstein kdysi řekl, že pravou známkou inteligence není znalost, ale představivost. My si myslíme, že pravou známkou dobrého tlumočnicka není představivost, ale hluboká, solidní a rozmanitá znalost.

DRUHY TLUMOČENÍ

KONFERENČNÍ TLUMOČENÍ

Konferenční tlumočení se dělí na dva základní typy tlumočení:

Tlumočení **konsekutivní** neboli **následné** a tlumočení **simultánní** neboli **souběžné**.

Při **konsekutivním tlumočení** sedí tlumočnick po levici řečníka (pokud se nedohodnou jinak), před sebou má blok, tužku a sklenici s vodou. Když situace vyžaduje, aby mluvčí i tlumočnick stáli, mikrofon musí být umístěn na stojanu – nelze držet mikrofon a současně si psát poznámky, jak je někdy po tlumočnickovi požadováno.

Při **tlumočení simultánním** sedí tlumočnick v kabině, ve které může dýchat, dobře slyší a vidí do sálu i na řečníka. V krajním případě vidí řečníka na velké ploché obrazovce s dobrým rozlišením.

Konferenční tlumočení konsekutivní je považováno za nejnáročnější způsob tlumočení. Řečník vysvětluje své stanovisko či názor, dlouze vypravuje nějakou příhodu nebo úvahu a tlumočnick jej po celou dobu aktivně poslouchá, analyzuje vyslyšené, ukládá si vše do paměti, přitom stále mlčí a píše si poznámky. Když řečník skončí, začne tlumočit. Pokud si tlumočnick zapomene blok a přerušuje řečníka za každou větou, nejedná se o konferenční tlumočení, ale o takzvané „běžné tlumočení“ nebo „běžnou konsekutivu“. Na rozdíl od západní ciziny není **konferenční tlumočení konsekutivní** u nás příliš rozšířené ani příliš oblíbené. Vyžaduje od tlumočnicka odbornou přípravu, zvládnutí „tlumočnického zápisu“ a perfektní paměť. Od posluchače pak zase trpělivost, aby přečkal dlouhé chvíle, kdy nerozumí. Tato technika je však **nejkomfortnější pro řečníka**, který si nemusí pamatovat, kde skončil, a tok jeho myšlenek není přerušen.

Konferenční tlumočení simultánní je především náročné na pohotovost tlumočnicka, neboť tlumočí, co řečník právě řekl a současně už poslouchá to, co bude tlumočit teprve potom. Simultánní tlumočení je **nejkomfortnější pro řečníka, posluchače i organizátory**, protože nevznikají prostoje. Pokud řečníci hovoří přijatelnou rychlostí, nemusí dojít ani ke ztrátám informací při převodu.

Simultánně lze tlumočit bez techniky nebo s technikou.

Bez techniky se jedná o tzv. **šušotáž**, neboli šeptání pro jednoho dva posluchače. Je to řešení nouzové, protože **tlumočnicka ruší hluk sálu a ostatní posluchače zase ruší tlumočnick**. Je velmi namáhavé na soustředění i na hlasivky, takže je lze použít jen krátkodobě a je nutné, aby se vždy dva tlumočníci mohli po chvíli vystřídat.

Simultánní tlumočení s technikou je tzv. **tlumočení kabinové**. Tlumočníci mají sluchátka, mikrofony a sedí v kabině – vždy alespoň dva!

Nesedí v „kabině“ jako v telefonní budce. Sedí v kabině, která má být velká, vzdušná, světlá, zvukotěsná a pohodlná pro dva nebo tři lidi s volnou cestou ven ze sálu i během jednání. Parametry tlumočnických kabin stanoví norma **ČSN ISO 2603 730503**. S dalšími dotazy je možno se obrátit na Asociaci konferenčních tlumočnicků – www.askot.cz, která se technickým podmínkám dlouhodobě věnuje.

Úskalí nekvalitních kabin:

- 1) Levné ozvučení a tlumočnická aparatura způsobí, že dochází k výpadkům zvuku, zpoždění a celodennímu pískání nebo šumu do sluchátek, v horším případě začíná každý řečník své vystoupení slovy „Slyšíte mě? Haló, je slyšet překlad? Už máte zvuk? Francouzská delegace neslyší? Už mě slyšíte všichni? Tak můžeme?...”
- 2) Levné kabiny nejsou zvukově izolované, takže při větším počtu kabin už je v sále jako v úlu.
- 3) Levné kabiny – byť zvukotěsné – jsou zase nevětrané, takže po pár hodinách buď tlumočníci omdlí a zmlknou, nebo otevřou dveře a platí bod 2.
- 4) Ani uzavřené kabiny nejsou zcela zvukotěsné. Proto by zadní řady posluchačů měly mít od kabin dostatečný odstup.

BĚŽNÉ TLUMOČENÍ

Nejčastější způsob tlumočení je takzvané „běžné“ **konsekutivní tlumočení** (odborně též *liaison*). Na rozdíl od konferenčního tlumočení je to tlumočení větu po větě. Používá se při obchodním jednání, při prohlídce mlékárny, na montáži, u pracovní večeře a podobně. Tato technika je **nejkomfortnější pro tlumočnicka**. Poznámky si píše jen minimální, případně žádné, a když na něj řečník zapomene, skočí mu do řeči.

I v tomto případě však platí, že tlumočnicka potřebuje vodu a pauzy. Potřebuje také na účastníky jednání vidět – nezapomínejme, že i dobře slyšící člověk z velké části odezírá.

Tlumočení doprovodné je činnost **na hranici tlumočení a organizační práce**. Jedná se o cizojazyčnou pomoc při komunikaci s hotelovým personálem, číšníkem, lékařem, řidičem, uvaděčkou v divadle, rezervační kanceláři letecké společnosti a podobně. **Doprovodný tlumočnicka není průvodce cizinců**. Na rozdíl od průvodce nemusí mít historické ani vlastivědné znalosti.

Strategické spojenectví

Tlumočnicka je tu od toho, aby vyjádřil v jiném jazyce jasně a srozumitelně to, co vy potřebujete svým posluchačům sdělit.

Tlumočnicka je váš spojenec, nikoliv ten kdo ruší, když mluvíte.

Tlumočnicka není špion, který odposlouchává soukromé rozhovory na druhé straně stolu (ani ve váš prospěch).

Tlumočnicka není sekretářka ani zapisovatel – zápis z jednání nenapíše a vlastní poznámky nedá z ruky.

Tlumočnicka je povinen zachovat mlčenlivost o skutečnostech, které se dozvěděl na neveřejných jednáních. Případně je vhodné upřesnit mu, která část jednání je důvěrná.

Ve vlastním zájmu mu jeho práci usnadněte. Vaši posluchači se pak opravdu přesně a jednoznačně dozvědí, co jste jim chtěli říci.

Technika projevu na konferenci

- ◆ Prosíme, NEFOUKEJTE A NEBOUCHEJTE DO MIKROFONU, tlumočnick vás taky do uší nebije.
- ◆ **Vyslovujte zřetelně** (hlavně jména a čísla). Tlumočnick totiž kromě řečníka slyší navíc i sám sebe.
- ◆ Svůj příspěvek pokud možno **nečtěte**. Psaný text čteme nevědomky daleko rychleji než mluvíme, protože při čtení mozek nenamáháme formulováním myšlenek do vět, pouze opakujeme to, co už někdo naformuloval předtím. Psaný (a obzvláště pak rychle čtený) text je téměř netlumočitelný!!!
- ◆ **Mluvte volným tempem**, ale neposlouchejte současně tlumočení ve sluchátkách a na tlumočnicka „nečekejte“. Narušilo by to stavbu vašich vět.
- ◆ **Čeština je navíc „kratší“** než většina cizích jazyků. Například česká věta **„Kočka přeskočila plot a zmizela na cestě k lesu“** francouzsky zní **„Le chat a sauté par-dessus la clôture et il a disparu sur le chemin qui mène à la forêt.“** Dejte tlumočnickovi čas, aby to stihnul všechno říci.
- ◆ Tlumočí-li se na mezinárodní konferenci **přes tzv. pilota** (uvedme si konkrétní příklad: vy hovoříte česky a do řečtiny je váš projev simultánně tlumočen přes německého tlumočnicka, protože žádný tlumočnick z češtiny přímo do řečtiny nebyl právě k dispozici), hovořte o to **srozumitelněji!** U méně rozšířených jazyků – jako je čeština či třeba zmíněná řečtina – se bude simultánní tlumočení přes pilotáž vyskytovat dosti často.
- ◆ **Někdy méně znamená více.** Pokud rychle přečtete text svého příspěvku v posledních deseti minutách konference, protože „je málo času“, váš text bude asi těžko kvalitně přetlumočen. V takové situaci je mnohem účinnější říci jen základní myšlenky, které posluchače zaujmou a dodat, že zbytek je podrobně popsán ve vašem psaném příspěvku, který všichni dostali.
- ◆ Dejte projevu **strukturu**
 - *„Nejprve řeknu několik slov o žirafách, potom o zebrách a na závěr o pštrosích.“*
 - *„Zopakoval bych tedy to nejdůležitější:…“*
 - *„Tolik tedy o žirafách a nyní se podívejme na potravní konkurenci u pštrosů.“*

- ◆ **At' je zřejmý váš postoj**
Když řeknete: „Za Českou republiku mohu říci, že s ustanovením článku 5 (ne)souhlasíme“ ... a tlumočnick neví jistě, zda slyšel zápor či nikoli, je 50 % pravděpodobnost, že řekne opak toho, co vy. Neriskujte to.
- ◆ **At' jsou zřejmé souvislosti**
*„Dotace jsou vysoké. Musíme vědět, k čemu se tyto prostředky využívají.“ může znamenat: **proto, přesto, současně...***
- ◆ **Krátce a jasně** – raději více kratších vět než jednu dlouhou a „šroubovanou“
 - **Špatně:** *Z výsledků řady studií, které byly realizovány v loňském roce v oblasti maligního melanomu kůže, a ze statistických údajů o tom, jak se česká populace vystavuje slunečnímu záření, které jsou obsaženy ve zprávě Ministerstva zdravotnictví z roku 2001, vyplývá, že maligní melanom je nejzávažnější příčinou zvyšování celkového výskytu nádorových onemocnění...*
 - **Správně:** *Vloni byla provedena řada studií maligního melanomu kůže. Dále je k dispozici zpráva Ministerstva zdravotnictví z roku 2001, která obsahuje statistické údaje o tom, jak se česká populace vystavuje slunečnímu záření. Z těchto studií a statistických údajů vyplývá, že maligní melanom je nejzávažnější příčinou zvyšování celkového výskytu nádorových onemocnění.*

Shrnutí situací, jež jsou tvrdým oříškem pro všechny:

Největšími problémy pro tlumočníky jsou:

- ◆ **Čísla** – když jdou rychle po sobě, připadá vám jedno jako druhé.
- ◆ **Jména, názvy, zkratky** (obzvláště ty neobvyklé a nevysvětlené).
Tlumočnick nemusí vždy znát význam vámi používaných zkratk, je dobré mu poskytnout jejich plný název. V některých případech je to dokonce žádoucí: zkratku italského výboru na stažení jednotek z Iráku PRT (Provincial Reconstruction Team) nelze česky zopakovat bez komentáře.

- ◆ **Odborné termíny** a mlhovina administrativního stylu.
Odborníci všech možných profesí si někdy libují v nesrozumitelných a vágních termínech (hmotné zabezpečení, nositel pojištění, OSVČ, diagnostický ústav, agenda, exportní souběh). Kdo s takovými termíny pracuje, považuje je za zcela srozumitelné a výstižné, ale nikdo mimo obor mu nemusí rozumět (a už vůbec ne cizí tlumočníci pracující z češtiny do své mateřštiny).
- ◆ **Citáty, verše** – poezii nelze tlumočit. Tu si může tlumočník pouze předem přeložit, nebo spíše vyhledat již existující překlad a pak současně s vaším přednesem ten překlad přečíst. Na to však musí dostat váš originál v předstihu několika dní.
- ◆ **Promítáte-li prezentaci**, ať ji tlumočníci mají! (a pokud možno ať není na stránce 10 snímků). Z kabiny často není na plátno vidět.
- ◆ Bude-li se pouštět **videozáznam**, dejte tlumočnickovi kazetu předem a zajistěte, aby slyšel komentář z projekčního zařízení přímo do sluchátek (ne přes mikrofon v sále), jinak má právo odmítnout tlumočit.
- ◆ **Vtipy a anekdoty** (zvláště jazykové a vázané na kulturu) – raději se jich vyvarujte. Pokud přece jen chcete nějakou hříčku použít, poraďte se předem s tlumočnickem, zda je váš vtip vůbec přetlumočitelný a zda náhodou neuráží posluchače v jazyce, do kterého je váš projev tlumočen, resp. nevyzní v tomto jazyce naprosto nepochopitelně!
Tlumočník by se neměl dostat do situace, kdy ve snaze zachránit, co se dá, říká posluchačům: „Teď to byla nepřeložitelná hříčka slov, ale zasmějte se prosím...“
- ◆ **Narážky, ironické poznámky.**
Jeden cizí expert nám pořád vyčítal, že máme systém jako netopýr. Když tlumočník váhal, zlobil se. „No tak řekněte netopýr! Vy nevíte, co je netopýr?“ Nakonec jsme pochopili, že myslí „ani ryba ani rak“.
- ◆ **Souvěti z čeledi Monsteridae:**
V této věci, a musím říct, že jsme na ni náležitě pyšní, ačkoli někteří mí kolegové, kteří se zpočátku inspirovali výzkumem Dr. Hrocha, který v 70. letech prováděl některé pokusy, i když ne všechny se zdařily tak, jak očekával, ale přesto znamenaly velký průlom, který ještě dnes představuje významný myšlenkový proud...

ABY VÁM TLUMOČNÍK ROZUMĚL

Hádanka z terminologie:

Co je **piskoř pruhovaný**?

- a) druh žáby žijící v povodí Amazonky
- b) ryba z čeledi sekavcovitých (*Cobitidae*)
- c) africký pták z čeledi lelkovitých (*Caprimulgidae*)
- d) bahenní rostlina s pruhovanými listy

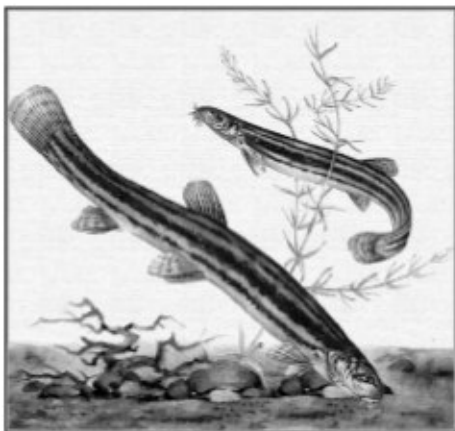
(řešení najdete na další straně)

Dejte tlumočnickům šanci

Chcete-li se bavit s cizincem o piskořích, řekněte to tlumočnickovi předem. Dejte mu materiály (prezentaci, článek na dané téma, číslo zákona...), případně si s ním dohodněte informační schůzku; při vystoupení mluvte srozumitelně, dovysvětlujte, komunikujte s tlumočnickem i při akci.

Pro tlumočnicka, který se s daným tématem setkává poprvé a bez předchozího „zasvěcení“ do textu projevu, mohou být takovým piskořem i výrazy *náhradní doba, nárokové podklady, předstihový list, samosprávce, párování certifikátů* či *šmejdkonto*.

Piskoř pruhovaný
(*Misgurnus fossilis*)

Spolupráce s tlumočníky

- ◆ **Materiály tlumočnickům dejte předem**, optimálně týden předem. Ale tlumočníci ocení i to, když jim dáte alespoň odkaz na webovou stránku, starší materiály, základní slovíčka, seznam používaných zkratk, názvy organizací, odkaz na zákon, o němž se bude hovořit, či z něhož bude citováno – jde o to, aby se tlumočníci v problematice zorientovali a připravili si terminologii. Příruční slovník jazyka českého (1935-1957) má na 250 tisíc hesel. Ta nemůže umět z paměti ani jeho autor.
- ◆ **Tlumočnick potřebuje znát název a téma akce!**
Stalo se například, že si jedna automobilka objednala na konferenci velký tým tlumočnicků, kteří se pracně naučili spoustu názvů karburátorů a rozdělovačů, a pak na místě zjistili, že automobilka pouze sponzoruje konferenci o hrobech starých Etrusků.
- ◆ **Tlumočníci potřebují dostat včas program a jména účastníků.**
Zkomolená jména jsou nejenom směšná, ale někdo vůbec nepozná, že je osloven.
- ◆ **Chcete-li si s tlumočníky promluvit a sdělit jim své záměry, neváhejte, uvítají to.**

Několik přátelských rad:

- ◆ Jste-li v úzkých a nevíte, jak vzít zpátky, co jste právě řekli, můžete to **svést na tlumočnicka**, ale pak se mu pokud možno soukromě omluvte a nesnažte se ho žalovat.
- ◆ Při konsektivním tlumočení potřebuje tlumočnick **vodu a přestávky** – nechtějte po něm, aby tlumočil i o přestávce (i on si potřebuje dát kávu a zajít na WC).
- ◆ Jsou-li účastníci unaveni, je tlumočnick unaven minimálně dvojnásob.
- ◆ Počet posluchačů není podstatný. Tlumočnick vykonává stejnou intelektuální námahu pro dva jako pro pět set posluchačů.
- ◆ Bez souhlasu tlumočnicka nelze jeho výkon **nahrávat**. Nahrávání podléhá autorskému zákonu.
- ◆ Říci tlumočnickovi po vašem pětiminutovém vystoupení „Tohle ale netlumočte“ je velmi nevhodné...
- ◆ Profesionální tlumočnick neřekne „on říká, že...“, ale mluví v první osobě jako sám řečník.
- ◆ Máte-li partnery hovořící některým z méně „světových“ jazyků (norština, italština, portugalština aj.), snažte se nejprve najít a **objednat tlumočnicka v daném jazyce**. Použití např. anglického tlumočnicka není nejlepším řešením. Ne všichni členové delegace – například italské – rozumí anglicky dobře (a stydí se to přiznat).
Tlumočnick jiného jazyka nemůže znát realie, takže angličtinář nebude nejspíš vědět, že např. „Brønnoysundregistrene“ jsou norské obchodní rejstříky.
- ◆ „Zajištění“ tlumočnicka v jazyce hostů je i projevem slušnosti a vstřícné pohostinnosti.
- ◆ Pokud je na konferenci zajištěno příslušné tlumočení, je vždy **lepší hovořit svou mateřštinou** a nikoliv anglicky nebo jiným světovým jazykem. Všechny kabiny jsou připraveny tlumočit váš projev přímo do svých příslušných jazyků. Je tedy zbytečné tlumočit například špatnou angličtinu Portugalce do češtiny (málokdo je vůči vlastním jazykovým schopnostem dost kritický), aby se pak z ní tlumočilo zpět do portugalštiny a ostatních jazyků. Lepší, jednodušší a rychlejší je vynechat tento zbytečný mezistupeň a hovořit dobře vlastním jazykem.

SOUDNÍ TLUMOČENÍ

Kdo je soudní tlumočnick a k čemu může být užitečný?

Soudní tlumočnick je osoba, která je soudem jmenována k provádění ověřených překladů a k tlumočení pro situace, kdy to vyžadují české zákony. Pracuje tedy nejen pro státní úřady, jako jsou např. policie, soudy či státní zastupitelství, ale i pro soukromé osoby. Pokud například hodláte uzavřít sňatek s cizincem, zakládáte firmu se zahraničním partnerem, případně takovou firmu se zahraničním partnerem už máte a provádíte v ní změny, které vyžadují notářský zápis, pak takový úřední úkon tlumočí právě soudní tlumočnick. Toho bude potřebovat i cizinec, který v tuzemsku skládá řidičskou zkoušku.

Jak najít toho pravého

Kontakt na soudního tlumočnicka vám buď poskytne sama instituce, nebo si jej můžete zdarma vyhledat na webové stránce Komory soudních tlumočnicků ČR (www.kstcr.cz), na serveru Ministerstva spravedlnosti ČR (www.justice.cz), případně i ve Zlatých stránkách. Kromě toho si informace můžete vyžádat u nejbližšího soudu, ale tam jsou za poplatek.

Soudní tlumočnick se při své práci řídí pravidly uvedenými v zákoně o soudních znalcích a tlumočnicích a v prováděcí vyhlášce k tomuto zákonu a prokazuje se občanským a tlumočnickým průkazem.

Je-li výsledkem tlumočnického úkonu písemný záznam (např. záznam o sňatku, notářský zápis, policejní protokol atd.), opatří tento dokument otiskem své tlumočnické pečeti a svým podpisem.

Soudní tlumočník může odmítnout provést tlumočnický úkon, pokud lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti. Znamená to, že tlumočník příslušný orgán upozorní, pokud je například spřízněn s osobou, pro kterou by měl provádět tlumočnický úkon, nebo s ní vede spor, pokud se ho projednávána věc osobně týká apod. Je na orgánu, aby rozhodl, zda je tlumočnickova námitka odůvodněná. Námitku podjatosti může samozřejmě uplatnit i účastník řízení.

Civilní a církevní svatba

Uzavíráte-li sňatek s cizincem, zprostředkujte tlumočnickovi kontakt s příslušným matričním úředníkem či duchovním. Matriky mívají předem připravené texty, jejichž kopii tlumočnickovi zpravidla ochotně přenechají. Katolická církev má pevné manuály, podle kterých se svatební obřad provádí. Tlumočník si tyto texty vyžádá, aby se mohl na vaši slavnostní chvíli dobře připravit.

Pro samotné tlumočení a pro spolupráci mezi klientem a tlumočnickem platí totéž, co bylo řečeno na předchozích stránkách této brožurky.

TLUMOČENÍ DO ZNAKOVÉHO JAZYKA

Tlumočení pro neslyšící a osoby se ztrátou sluchu je specifickou oblastí jazykových služeb. Rozeznáváme tři jeho hlavní oblasti:

- ◆ **tlumočení do českého znakového jazyka**, které je nezbytnou součástí života neslyšících lidí, jejichž přirozeným jazykem je právě znakový jazyk;
- ◆ **transliteraci do znakované češtiny**, již využívají zejména nedoslýchaví a ohluchlí lidé a která není tlumočením v pravém slova smyslu, neboť se jedná o „pouhý“ převod českých vět do vizuálně přístupného kódu bez využití gramatiky znakového jazyka;
- ◆ a konečně **vizualizaci mluvené češtiny**, při níž vizualizátor zřetelně opakuje sdělení tak, aby ho klient mohl snadno odezírat z jeho úst. Ani zde tedy nelze mluvit o cizojazyčném tlumočení, nicméně tato služba je velmi podstatná především pro ohluchlé osoby nebo osoby s lehkou sluchovou vadou.

Česká komora tlumočnicků znakového jazyka (ČKTZJ) vytvořila Certifikační vzdělávací program (CVP) pro tlumočnický, transliterátory i vizualizátory. Program si klade za cíl zvyšování celkové kvality tlumočení pro neslyšící v České republice na úroveň běžnou v ostatních členských zemích EU.

Nejčastějším tlumočením pro neslyšící je **tlumočení individuální**. Tento typ tlumočení zabezpečuje primárně přístup k veřejným službám různých institucí v každodenních situacích v oblastech zdravotnických, právních, vzdělávacích a sociálních služeb.

Tlumočení pro neslyšící, zejména tlumočení individuální, má oproti tlumočení mluvených jazyků svá specifika a přísný etický kodex:

- ◆ tlumočnick nesmí v průběhu tlumočení provádět žádné úkony za klienty;
- ◆ tlumočnick převádí jednoznačně smysl sdělení;
- ◆ tlumočnick respektuje způsob komunikace svých klientů a nijak jej nehodnotí.

Znakový jazyk je vizuálně motorický. Tlumočení tak může probíhat simultánně, neboť se komunikační kanály nekříží. Pro přenos veškerých dat je důležitý zrak – **oční kontakt tlumočnicka** s neslyšícím klientem, nikoli se slyšícím klientem – a tlumočnickova **pohybová koordinace** rukou, hlavy, obličeje a trupu. Dodržení těchto podmínek klade v některých situacích (tlumočení při porodu, u očního lékaře, u zubaře, venku v zimě, ve výškách aj.) na výkon tlumočnické profese další nároky.

Při tlumočení pro neslyšící je také možné se setkat s přítomností **neslyšícího tlumočnicka**, například je-li tlumočnick přizván, aby tlumočil rozrušenému neslyšícímu klientovi, neslyšícímu klientovi se sníženými rozumovými schopnostmi nebo neslyšícímu klientovi se sníženou motorikou rukou a těla.

Tlumočnick do znakového jazyka je vzdělaný profesionál, který se touto činností žíví. Proto nelze očekávat, že bude tlumočit zdarma, nebo za „charitativní“ ceny.

ZÁVĚRY

- ◆ Pro dobrý a kvalitní výsledek vašeho vystoupení je důležitá dobrá spolupráce s tlumočníky.
- ◆ Mluvte srozumitelně a berte v úvahu, že váš projev je tlumočen a že máte cizojazyčné posluchače, kteří pocházejí z jiného jazykového a kulturního prostředí.
- ◆ Jen ten, komu je rozuměno, bude vyslyšen.

Použitá literatura:

Kolektiv autorů: Tala för att tolkas, skriva för att översättas. Ministerstvo zahraničí Švédského království, Stockholm 2001. ISBN 91-7496-745-2.

Čeština v EU (Aby vám bylo rozumět). Miroslav Pošta, Babylonica.

Překlady a jak na to. Antonio Aparicio, Chris Durban, Otto Pacholík. JTP, Praha 2002. ISBN 80-86261-17-4.

TLUMOČENÍ A JAK NA TO

aneb

Chcete, aby vám rozuměli posluchači
(a spolu s nimi i tlumočníci)?

Autoři publikace: Amalaine Diabová, Petr Kautský, Miroslav Pošta.

Na přípravě se dále podíleli:

Naďa Abdallaová, Ivana Čeňková, Helena Giordanová, Miloš Kadlec,
Jaroslava Kommová, Jana Matějková, Otto Pacholík, Jana Servusová,
Barbora Stejskalová, Helena Vykoupilová.

Sazba a zlom: Čestmír Prchlík.

Cena: 20,- Kč.

V roce 2006 vydala Jednota tlumočnicků a překladatelů jako přílohu
časopisu *ToP(tlumočení překlad)* č. 2006/82.

JTP, Senovážné nám. 23, 110 00 Praha 1

tel./fax: 224 142 312

e-mail: JTP@JTPunion.org

www.JTPunion.org

© JTP – Jednota tlumočnicků a překladatelů, Praha 2006.

ISBN 80-86711-98-6

ISBN 80-86711-98-6